

**УДК:378:37.091.12-051:1(091)**

*РЯБЧЕНКО Володимир Іванович, кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу соціальних проблем вищої освіти та виховання студентської молоді, Інститут вищої освіти НАПН України*

**Визначення шляхів подолання ціннісного розколу та успішної розбудови державності України з позицій світоглядно-компетентнісного підходу**

**Анотація**

У публікації обґрунтовано, що ціннісний розкол в Україні не мав би таких катастрофічно загрозливих для її цілісності наслідків, якби рупори шовіністичної, комуністичної, антиукраїнської та українофобської пропаганди не використали у своїй інформаційній війні певні козирі, які вони отримали з рук суб'єктів, що позиціонують себе українськими ультра-націоналістами. Окреслено шляхи подолання ціннісного розколу та успішної розбудови державності України з позицій світоглядно-компетентнісного підходу.

*Ключові слова:* Україна, державна незалежність, консолідація, націоналізм, патріотизм, радикалізм, світоглядна компетентність, світоглядна революція, толерантність, цілісність, ціннісний розкол

**Рябченко В.И.**

**Определение путей преодоления ценностного раскола и успешного построения государственности Украины с позиций мировоззренческо-компетентного подхода**

**Аннотация**

В публикации обосновано, что ценностный раскол в Украине не имел бы таких катастрофично угрожающих для её целостности последствий, если бы рупоры шовинистической, коммунистической, антиукраинской и украинофобской пропаганды не использовали в своей информационной войне определенные козыри, которые они получили с рук субъектов, что позиционируют себя украинскими ультра-националистами. Очерчены основные пути преодоления ценностного раскола и успешного построения государственности Украины с позиций мировоззренческо-компетентного подхода.

*Ключевые слова:* Украина, государственная независимость, консолидация, национализм, патриотизм, радикализм, мировоззренческая компетентность, мировоззренческая революция, толерантность, целостность, ценностный раскол

**Rjabchenko V. I.**

**Summary**

This study substantiated that the split of worldview values in Ukraine did not have such of disastrous threat to its integrity if heralds of chauvinistic, communist and anti-Ukrainian propaganda did not use some of the trumps in information war. Even more, these cards they received from the hands of entities that positioning themselves like Ukrainian ultra nationalists. Also, it was identified ways overcoming of worldview values split for successful Ukrainian statehood from the position of ideological-competency approach.

*Key words:* Ukraine, State Independence, Consolidation, Nationalism, Patriotism, Radicalism, Worldview competence, Worldview revolution, Tolerance, Integrity, Worldview Values Split

**Постановка проблеми та її актуальність.** Зазначену проблему актуалізує сучасна соціальна дійсність. Причому, настільки загострено, що питання «Бути Україні незалежною державою чи не бути?», яке ще вчора сприймалося як певне гіпотетичне застереження від недолугої державної політики для українського суспільства в перспективі, вже сьогодні постало на порядку денному нашого суспільного життя й буття

як трагічна реальність. З цієї реальності ляхно проглядається історичне небуття України як незалежної Держави, а також сходження з історичної арени українського народу як самостійного й самодостатнього суб'єкта творення власної історичної долі з перспективою його повної асиміляції й розчинення в тілі російської політичної нації, держава якої розв'язала віроломну агресію проти України. І якщо ще до недавнього застереження від загроз, які несе в собі ціннісний розкол серед населення України та експансія її інформаційного простору, гуманітарної, економічної, політичної, військової й релігійної сфер з боку Росії, потребували певних обґрунтувань, то нині це є настільки очевидним, що за принципом права не потребує доказів.

**Аналіз наукових праць, присвячених проблемі.** Актуалізована проблема належить до тих проблем, які досліджуються широким загалом науковців, аналітиків і різнобічно висвітлюються в чисельних публікаціях як наукових, так і публіцистичних[3-11; 13-16; 18;19]. Ця проблема не сходить зі шпальт періодичних видань, постійно обговорюється й висвітлюється в засобах масової інформації[20]. Долучався до досліджень цієї проблеми в попередні роки й автор цієї публікації [14-16]. Загострення цієї проблеми відбулося не через відсутність чи недостатність адекватного аналізу небезпечних тенденцій і загроз від ціннісного розколу між населенням України, а через неприйняття критичного аналізу не лише до уваги, а й до відома. На рівні як політичної, так і буденної свідомості. Це саме та ситуація, коли кажуть, що у вітчизні своїх пророків не сприймають або не слухають.

Біблійний вислів[17] про те, що у своїй вітчизні немає пророків, у сучасному українському контексті можна інтерпретувати не як недовіру до вітчизняних науковців, аналітиків, які адекватно досліджували, аналізували та заздалегідь прогнозували й попереджували про загрози від ціннісного розколу між населенням України різних регіонів та експансії українського соціального простору Росією, а як незатребуваність з боку держави такої аналітики й зроблених на її підставі відповідних прогнозів. Беззаперечним доказом такої незатребуваності є розбите корито, коло якого залишилась Україна перед віроломно підступною й по-печерному нахабною агресією Росії, яка за міжнародними угодами взяла на себе зобов'язання бути гарантом недоторканості й територіальної цілісності України. Це є сукупним наслідком, з одного боку – невгамовного імперського експансіонізму Росії, а з другого – зрадницької діяльності й світоглядної короткозорості тих, хто реально визначав державну політику й найбільше використовував українську державу як своєрідне корито для власної відгодівлі, не переймаючись її історичним майбуттям. Одні зраджували не усвідомлено від засліплення окопно-пакувальною свідомістю, керуючись ховрашиним світоглядом і користуючись доступом до «державного корита», зривали мить і в лихоманці спішили якомога більше поцупити із суспільної ниви й запакувати громадським збіжжям власні нори. Другі як представники так званої п'ятої колони свідомо здавали державні інтереси й послаблювали всіляко Україну як жертву імперського експансіонізму Росії. Як першим, так і другим непотрібні були прогнози вчених та інших аналітиків щодо можливої трагічної історичної розв'язки для незалежності України за умов такої безглуздої державної політики, яка здійснювалась цими суб'єктами на вітчизняних теренах.

Нині, коли Україна стоїть перед реальною загрозою її колоніального поневолення, залишається розраховувати на пробудження національної та громадянської самосвідомості й консолідації української політичної нації під Українським Державним Прапором і проводом по-справжньому патріотичної, компетентної та рішучої державної команди, члени якої сповідують вищі людські цінності й керуються ними заради збереження незалежності України, її територіальної цілісності й недоторканості, розбудови на її теренах реальної демократії та утвердження правової держави. Адже немає альтернативи тому суспільному розвитку, який гарантує утвердження рівних можливостей та збереження невідчужуваних прав громадян, що є запорукою для благополуччя й процвітання народу. Про це свідчить історія світової цивілізації. У свою чергу, історія українського народу засвідчує, що перебування в складі імперії прирікає його на втрату

національної ідентичності й перетворення на знеособлений соціальний субстрат, який слугує будівельним матеріалом або гарматним м'ясом у розбудові імперії та здійсненні імперського експансіонізму.

**Мета статті.** З позицій світоглядно-компетентнісного підходу окреслити шляхи подолання ціннісного розколу та успішної розбудови державності України.

**Виклад основного матеріалу.** Ця публікація є логічним продовженням статті «Механізм ціннісного розколу між населенням Сходу й Заходу України: як це робиться й кому це вигідно», яка була опублікована в цьому ж часописі за підсумками минулорічної звітної наукової конференції Інституту вищої освіти НАПН України[16]. Але апелювання до цієї статті продиктовано не лише логікою зв'язку з її змістом викладу нинішнього матеріалу. Справа в тому, що аналітика причин ціннісного розколу в сучасному українському суспільстві й обґрунтування руйнівних наслідків від цього розколу, а також загроз від експансії України Росією, які були зроблені автором в попередній статті, повністю підтвердились сучасною соціальною дійсністю.

Більше того, Україна стала епіцентром революційних змін. Причому, не лише в своєму історичному становленні як незалежної Держави, а й у всепланетарному масштабі. Адже віроломною анексією Криму, яку здійснила Росія шляхом військової окупації під приводом захисту російськомовного населення від екстремізму українських націоналістів, порушено не лише територіальну цілісність України, а й увесь світовий порядок, який був встановлений після завершення другої світової війни. Це засуджує вся світова цивілізована спільнота.

Карколомний перебіг змін в соціальній дійсності збурих як теоретичну, так і буденну свідомість широкого загалу українських громадян до осмислення й обговорення того, чим ще до недавно переймалось лише невелике коло науковців та інших аналітиків. Зокрема, аналітичні викладки, концептуальні положення, прогнози, висновки, пропозиції, що зроблені автором у минулорічній статті, ще декілька місяців тому залишались предметом дискусії вчених та аналітиків, які переймались проблемою ціннісного розколу в Україні. Нині ж те, що викладено в статті стало предметом не лише всеукраїнського, а й, без перебільшення, вселенського дискурсу. Зрозуміло, що причиною цьому послугувала не згадана стаття автора та аналогічні публікації з актуалізованої проблеми інших дослідників, а все те ж загострення соціальної дійсності, в якій з усією очевидністю постало оте сакраментальне питання життєвої ваги – «Бути чи не бути...?», що пробудило приспану пацифізмом й замулену всілякими міфами та брутальною брехнею свідомість.

Коли грім грянув, тоді пробуджена громадянська й політична свідомість почала гарячково аналізувати як ситуацію, в якій опинилась Україна, так і причини, що її породили, та шукати шляхи виходу з неї у мирне й благополучне історичне майбуття. Як відомо історія робиться в реальний, а не в умовний спосіб. Те, що могло бути, але не відбулось, не залишає за собою сліду. Наприклад, хіба може господар оселі, скажімо в селі, залишити свій слід на снігові у власному подвір'ї чи на околиці, не виходячи з хати після того як сніг випав. Але із-за того, що господар своєчасно не вийшов з хати або взагалі не подавав ознак своєї присутності в ній, у його подвір'ї може добряче наслідити лисиця чи ще якась інша звірина, наприклад вовк, або й грабіжник у людській подобі. Після цього розумуваннями на кшталт «якби господар своєчасно вийшов з хати...» життя задушеним чи розідраним курям, гусям, кроликам та іншій знищеній живності неможливо повернути.

Саме оце ключове слово «якби...» доволі часто вживається в критичних аналізах сучасної кризи, у якій перебуває Україна. Заднім числом людина, як правило, стає розумнішою, але в умовний спосіб ми нездатні нічого змінити. Що сталося те сталося. А звідси маємо те, що маємо. Історія може в угоду комусь переписуватись багато разів, але робиться вона в один раз. Допущені помилки й промахи, перш за все, у державній політиці необхідно піддавати критичному аналізу й вилучати з цього конструктивні уроки заради подолання кризи й благополучного виходу з неї та кращого майбутнього. Необхідно визнати конотативну відмінність між гіпотетичним застереженням «щоб таке лихо не

трапилось, необхідно...» та реалістичним висновком «якби ..., то це лихо не трапилося б». Погодьмось, що реальність більш переконливо впливає на свідомість, аніж гіпотеза.

З цього приводу повернемося до вище наведеного прикладу з необачним господарем, який полінувався чи побоювся стерегти своє обійстя. Напевно, він гіпотетично усвідомлював можливі небезпеки, які несе в собі зимовий нічний час для домогосподарства, але керувався міркуваннями, що його це лихо мине, оскільки його хата не з краю, а в середині села. Цим він приспав свою свідомість, яка неминуче пробудилась, коли на власні очі побачив розбій учинений у його подвір'ї. Отже, враховувати в своїй життєдіяльності застереження, щоб запобігти лихові, це приблизно те ж, що вчитись на чужих помилках, тобто заздалегідь виявляти розумність. Вилучення ж уроків з власних бід, які є наслідком нехтування небезпідставних застережень щодо їхнього виникнення, логічно співвіднести з навчанням на власних помилках і вважати це підтвердженням відсутності завчасної розумності, яка б мала запобігти лихові.

На превеликий жаль, у новітній період Державної незалежності України її держава як основний суспільний інститут не дбала за консолідацію українського суспільства та формування української політичної нації. Вона не лише в черговий раз наступила на «історичні граблі» розбрату української знаті, а й навмисно на них тупцювала, доки не детонувала дезінтеграційні процеси в Україні, що призвели до певних протистоянь її населення на ціннісному й мовному ґрунті. Тому ми й змушені зараз пояснювати всі чи майже всі біди, які нині звалились на наші голови через оте «якби...». Ще у 2011 році автору своїй книзі світоглядно-просвітницького спрямування «Мова як засіб творення соціальної дійсності», порівнюючи українських можновладців з лисицями, які хазяйнують в українському курятнику, застерігав їх від загравання з ведмедем. Сутність цієї метафори-застереження полягала в тому, що в нашому «українському курятнику» «лиси й лисиці» зайняли панівне положення. Їм нічого не загрожувало й вони не щадили курей, які несуть яйця. М'ясо лисиць дійсно не їстівне. Але не забуваймо за хутро. У нашій метафорі хутро «суспільних лисиць» – це накопичені багатства й опановані ними землі. Тому українським «лисицям» варто було б пам'ятати, що панівний статус у трофічному ланцюгу може бути втрачений, якщо на опанованій ними території з'явиться звір сильніший. Малоімовірно, що на українських землях з'являться «леви». Не та кліматична зона. А от північні «ведмеді» можуть розширити свій ареал за рахунок опанування ними південної суміжної території. Загравати з ведмедем не менш невдячна справа, аніж смикати за хвоста лева. І лише безглузда лисиця може прагнути погратись з ведмедем в одній пісочниці.

Там же були зроблені прості рекомендації вітчизняним політикам: «По-перше, не лінуватись підвищувати рівень власної компетентності, у першу чергу світоглядної. По-друге, не мовчати й не боятись зайняти належну, як це годиться для громадянина України, позицію. По-третє, не зраджувати український народ, бо де ще знайдеться такий покірний і терплячий. Коли ж не виявиться спроможності на перше, друге й третє, тоді доведеться розпрощатись з політикою й налаштуватись лизати халяви тих чобіт, які деякі одержимі імперським експансіонізмом московські політики збираються помити в Індійському океані. Чи дійдуть ті чоботи до берегів Індійського океану, ще питання. Можуть зітертись підощви. А от по українській землі вони можуть добряче потоптатися. Можуть у цій землі й застрянути. Халяви не стираються. Тому завжди буде те, що потрібно лизати. [15]»

У тій же книжці в стилі радянської пропаганди автор сформулював низку актуальних закликів до вітчизняних можновладців від імені громадян України, зокрема: «Можновладці України! Не рубайте гілку української державності дерева сучасної цивілізації, на якій ви шикарно влаштувались! За межами України і не в своїй Україні ви приречені на політичне ніщо! Поважайте та шануйте український народ, завдяки якому ви стали тими, ким ви є! Без цього народу ви нічого не будете варті! Тому не зраджуйте й не грабуйте його! Припиніть дурити й годувати брехнею цей народ! Запроваджуйте політику, яка б сприяла максимальній реалізації продуктивних сил України на благо її народу, а значить, і на ваше благо! У цьому запорука вашого благополуччя й світлого майбутнього! Інакше, без

сильної й консолідованої України, без єднання влади з народом, вас очікує політична смерть та чорна пам'ять в історії українського народу. І тоді, на тлі цього, чого варті ваші багатства? Хіба вони варті знедолення українського народу й втрати Україною власної державності? Доки не пізно, схаменіться!» Погодьмось, що заклики такого змісту не втратили своєї актуальності й зараз.

Особливо в умовах нинішнього переформування влади, надзвичайно важливо, щоб її суб'єкти не спокусились можливостями налагодженої системи для власного збагачення та не пролонгували її статус-кво, а якомога швидше зламали її, виправдавши тим самим карт-бланш, який вони отримали від народу в результаті революції. Адже доки влада буде приваблювати ліпшими можливостями заробити, аніж за її межами, туди будуть товпитись і пропихатись найменш придатні у світоглядно-компетентнісному вимірі суб'єкти. Влада апріорі сама себе не може контролювати, а за наявності в її структурах суб'єктів, які прийшли туди переслідувати власну вигоду, і поготів. Тому влада може себе врятувати від повної дискредитації в очах громадян і власної деградації та самознищення тільки з допомогою громадянського суспільства, яке покликане контролювати й обмежувати владу в утисках свободи й продуктивної діяльності широкого загалу громадян, за рахунок яких власне і живе все суспільство та влада в тому числі. Громадянське суспільство можливе за наявності економічно незалежних громадян, які мають активну позицію в здійсненні такої суспільної ролі. Мотивацією до зайняття такої життєвої позиції та виконання цієї ролі є матеріальний статок вільних від влади громадян, що унеможлиблюється за умов, коли влада стає свавільною, непідконтрольною, непідзвітною та безвідповідальною перед продуктивними громадянами соціуму й паразитує на їхній праці.

До речі ця книжка восени 2011 року по два-три екземпляри в кожний комітет Верховної Ради була роздана автором народним депутатам нинішнього скликання. Коли ж готувалась дана стаття до друку, вже був анексований Крим, а той же самий одіозний носій імперських чобіт, що збирався помити їх в Індійському океані цинічно й безцеремонно запропонував сусіднім з Україною державам, розібрати ті її області, на які не претендує Росія. Ось так час засвідчив, що метафори мають здатність ставати зримою трагічною реальністю, яку чинний депутатський корпус у своїй більшості своєчасно не упередив і не локалізував.

Оскільки ця більшість депутатів нинішнього скликання під тиском революції не покинула Україну, а зголосилась відстоювати її державну незалежність, склалось враження, що у них пробудилась громадянська й політична свідомість, яка здатна до адекватної рефлексії свого суспільного покликання й призначення як суб'єктів творення соціальної дійсності. Ця свідомість має нарешті второпати, що можновладці й підвладна їм влада, які не хочуть чути правди про соціальну дійсність, прирікають себе на політичне фіаско та історичне небуття, оскільки вони здійснюють суспільний рух із зав'язаними очима. Система суспільних відносин, що розбудовується на брехні, яку в багатьох контекстах називають популізмом, запрограмована на редукцію, деградацію й виродження, урешті на самознищення. У такій системі включаються механізми, які здійснюють соціальну селекцію навиворіт, тобто щоразу піднімають на суспільну поверхню та ієрархічні щаблі соціуму все менш компетентних владних суб'єктів, які неухильно ведуть суспільство і його народ до прірви. Що це саме так, підтвердила сучасна українська соціальна дійсність.

Справжня інтелігенція в усі часи й епохи виконувала й покликана виконувати роль своєрідного імунітету суспільного організму, який має захищати від системних соціальних хвороб, що можуть приводити до його загибелі. Ті ж владні режими, які наступають на горло інтелігенції й душать її вільнодумство, не лише позбавляють себе імунітету, а й, без перебільшень, накидають зашморг на власну шию й, урешті, втрачають опертя, оскільки, завдяки тотальному культивуванню конформізму, усе під ними починає гнутись та прогинатись. А згодом зависають на сучку від живої гілки історичного дерева цивілізації, яку вони самотужки спилиали чи перегризли. Ось чому авторитаризм і

тоталітаризм не бувають довговічними й розвалюються з історичним гуркотом, залишаючи під своїми уламками численні гуманітарні жертви.

Нині демілітаризований і деморалізований український тоталітаризм проти якого повстав український народ, почав розвалюватись. Гуркіт цього розвалу набуває вселенського резонансу, оскільки на вияв волі українського народу до свободи й утвердження справедливості в своєму суспільстві пішов з віроломною війною мілітаризований й оскаженілий імперським експансіонізмом та безпрецедентно агресивним шовінізмом російський тоталітаризм. На вівтар перемоги в народній революції проти вітчизняного тоталітарного режиму поклали свої життя герої небесної сотні. Ці жертви є не спокутним гріхом керівників та оплічників того режиму. У розв'язаній російським тоталітарним режимом війни проти України теж є загиблі й закатовані. Чи буде далі проливатись кров і скільки буде жертв у цій війні? На жаль, призупинення кровопролиття в цій віроломній агресії не залежить від України, оскільки вона в односторонньому порядку вже продемонструвала своє миролюбство, зносячи без застосування зброї брутальне насильство з боку російських окупантів. Україна не зазіхає ні на землі компактного проживання етнічних українців у Росії, ні на будь-які інші території за межами своїх державних кордонів. Вона змушена боронити свої історичні землі від загарбання й поневолення українського народу. З боку України ця вітчизняна оборонна війна є праведною за всіма неписаними й виписаними нормами моралі та права. Тому вина як перед Богом, так і всім світом за жертви й кровопролиття у цій війні повністю лягає на того, хто її затіяв.

Для того щоб Україна встояла й відстояла свою Державну Незалежність та вийшла на цивілізований шлях свого суспільного розвитку, необхідно задіяти багато чинників, серед яких є визначальні, отже, й першочергові. Найпершим з них є консолідація української політичної нації, шлях якої розпочинається з подолання ціннісного розколу між населенням України різних регіонів і повернення довір'я громадян до вітчизняної влади, яке було втрачено в наслідок її відчуження від народу в результаті захоплення держави кланово-олігархічними угрупованнями для використання в приватних цілях заради власного збагачення.

Як зазначалось вище, автор у своїх публікаціях, що передували нинішній історично-переломній ситуації, висвітлюючи аналіз механізму й чинників ціннісного розколу між населенням Сходу й Заходу України, обґрунтовував певні застереження щодо недопущення негативних наслідків цього розколу. Оскільки ці наслідки вже сталися, то залишається акцентувати увагу на блокуванні подальшої ескалації та призупиненні ціннісного розколу в Україні, який реально загрожує її цілісності. Коли наслідки унаочнили всі небезпеки ціннісного розколу, а зроблені раніше гіпотетичні застереження щодо їх недопущення не були сприйняті, автор змушений для більш переконливого усвідомлення шляхів його подолання запобігти до умовного способу з ключовим словом «якби...».

Отже, уявімо собі, що мали б говорити депутати фракції комуністів Верховної Ради України, якби:

- ніхто й ніде на теренах України не блокував і не забороняв покладання квітів біля пам'ятників радянським воїнам, які загинули у боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками;
- не виривали з рук, не розривали й не палили червоні прапори, які у мільйонів українських громадян, особливо, східних і південних регіонів України й того ж Криму, асоціюються з минулим, у якому їм краще жилося;
- не демонструвався вандалізм з пам'ятками й пам'ятниками радянського минулого, про яке у мільйонів громадян України на тлі їхнього сучасного злидарства й соціальної незахищеності, зберігаються світлі спогади;
- не влаштовувались українськими націоналістами напоказ страхітливі марші в чорних масках зі смолоскипами та екзальтованими вигуками ксенофобського

змісту, а також використанням символіки, що оптом і в роздріб у свідомості десятків мільйонів не лише України, але й Росії та інших країн, асоціюється з фашизмом;

- не влаштовувались погроми в офісах зміщених провладних партій і т. д. і т. п.

Такі «якби...» можна продовжити, але й названого цілком достатньо для усвідомлення того, що це саме ті козири, які отримала антиукраїнська, українофобська пропаганда й завдяки яким у розв'язаній проти України інформаційній війні вона змогла перерости у своєрідну істерію й спровокувала маніакально-депресивний психоз із проявами параної та шизофренії. Ця істерія відродила в масовій свідомості архетип бандерівця як злісного ворога народу, який був свого часу сформований у колективному несвідомому радянських людей тодішньою комуністичною ідеологічною машиною, що в сучасній індивідуальній свідомості трансформувалася у віртуальний образ «бендеровцев», якими всіх страшають і яких ніхто не бачив. Цим фантомом та іншими страшилками в образі радикального українського націоналізму схиблена й деформована свідомість не лише більшості населення Росії, а й багатьох мільйонів громадян України. З вище викладеного логічно постають питання, які потребують логічно переконливих відповідей.

Зокрема, хто є основними й радикальними рупорами антиукраїнської та українофобської пропаганди? Логіка підказує, що це не патріоти України, а її недоброзичливці та справжні вороги. З чиїх рук антиукраїнська пропаганда отримала такі козири? Загальновідомо – від тих, хто позиціонував себе українськими ультра-націоналістами. Що це – політичний курйоз? Чи значно гірше, з огляду на те як тріщить і розривається по межах ціннісного розколу Україна? Адже такого розривання по живому України як унітарної держави не могло бути за визначенням. Що важливіше 5-10 відсотків голосів радикально налаштованого електорату заради проникнення у владу, чи цілісна й незалежна Україна? Питання риторичне, оскільки набутки мізерні у порівнянні із втратами у такій політичній грі. Росія уже заграбастала Крим. Безглуздо розраховувати на виграш, віддавши козири своєму супротивникові.

Якби ватажки комуністичної партії України не отримали цих козирів, їм би довелося оправдуватися перед народом за те, чого вони злигались у політичному альянсі з олігархами й тим самим прискорили утвердження диктатури олігархії, що захопила державу й використовувала її для власного збагачення, заганняючи широкі верстви населення в злидні. Вони мали б пояснювати робітникам і селянам, чому зрадили їх та зайняли політичну нішу партії, яка б мала опікуватися і реально захищати інтереси збіднілих верств населення. Фракція депутатів-комуністів мала б пояснювати народові України, як вона скористалася квотами урядових посад, і відповідати за зловживання владою і корупцію у відомствах, які очолювались за їхньою квотою.

У час теперішньої кризової ситуації, коли вороги України знову хочуть перетворити її в колонію, депутати від компартії мали б проходити публічний іспит перед українським народом на патріотизм та відданість інтересам трудящих, приймаючи участь у голосуванні за прийняття життєво доленосних законів і рішень Верховної Ради. А їх українські ультра-націоналісти звільнили від цього іспиту, давши їм новий карт-бланш. Комуністична фракція ультимативно відмовилась від участі в голосуванні під прикриттям того, що в їхніх офісах вчинені погроми й вони заблоковані. Головний рупор компартії України отримав фору для розгортання передвиборчої кампанії. Ще не розпочалась реєстрація кандидатів на посаду Президента України, а він, скориставшись подарованими канікулами, пішов у народ, шельмуючи й звинувачуючи тих, хто зробив йому цей подарунок, у всіх смертних гріхах, які звалилися на голову українського народу. І те, що під час останніх виборів до Верховної Ради України фракція комуністів збільшилась, можна пояснити впливом наступних факторів.

По-перше, через утвердження з допомогою комуністичної фракції Верховної Ради олігархічного режиму влади, який монополізував не лише економічну, а й політичну сферу суспільства, в Україні дуже швидко зросла чисельність знедоленого населення, яке

найбільше страждає від несправедливості. Історичний досвід засвідчує, що злиденні й люмпенізовані громадяни – це реальні голоси на будь-яких виборах за кандидатів від комуністичної партії, оскільки вона себе позиціонує тією політичною силою, яка найбільше дбає за захист і відстоювання їхніх інтересів. Звідси виходить, що чим більша чисельність в країні знедолених верств населення, тим більше гарантій під червоними прапорами пропхатись до державної влади як інструмента власного збагачення.

А в умовах пропорційної системи виборів вітчизняної модифікації ще й не треба персонально боротись за мандат депутата чи місце у виконавчій владі за квотою. Достатньо знайти взаєморозуміння з лідером партії або з особою, яка визначально впливає на формування партійного списку кандидатів, і тобі тепленьке й доходне місце у владі гарантоване. Далі справа вирішується політтехнологами й декількома партійними рупорами, які можуть найпереконливіше та найщиріше втокмачити у свідомість представників свого електорату брехню як правду, на яку ті найбільше сподіваються. Ці декілька рупорів завдяки відпрацьованій риториці й удало підібраним гаслам, на які ведеться їхній електорат, можуть за собою у партійних списках протягнути в нардепи кого завгодно. Навіть кроманьйонців чи неандертальців, або й пітекантропів, коли б такі з'явилися й у них було чим заплатити за місце в партійному спискові. Про таку можливість свідчить поява в лавах сучасних політиків суб'єктів, які своєю поведінкою й відношенням до інших мало чим відрізняються від первісних людей, демонструючи цим світогляд печерної істоти. А за професійну компетентність таких суб'єктів нічого й говорити.

Звідси народилось і виросло штрейкбрехерство лідерів нинішньої компартії, які паразитують у політичній ніші, що належить партії, яка за своїм суспільним призначенням, доки існують в країні знедолені верстви населення, мала б завжди знаходитися в опозиції до будь-якої провладної коаліції, а не вступати з нею в політичний альянс. Адже знедолення громадян – це результат несправедливої державної політики. А справедливість є наріжним принципом комуністичної ідеології. Союз комуністів з тими, хто творить несправедливість і пригноблює народ, є зрадою. У першу чергу, знедолених і соціально незахищених верств населення. Щоб виправдати своє соціальне паразитування перед зрадженними, потрібно постійно запобігати до популізму й переконливої риторики, яка б відволікала увагу зраджених і багато разів обдурених електоральних громадян від усвідомлення того, що від компартії залишилась лишень вивіска або бренд, а все інше фантом, тобто примара чи привид. Зняття цієї облуди з очей тих, хто ще бачить існування справжньої комуністичної партії в Україні, та просвітлення їхньої свідомості у цьому сенсі шляхом активної, системної, наступальної контрпропаганди – ось справжній козир у цивілізованій конкуренції з політичним опонентом, а не фізичне нищення його фантома. Примару неможливо фізично знищити, оскільки вона реально не існує. Для того щоб вона зникла, потрібно аргументовано переконати свідомість, яка вірить в її існування, що це привид, а не реальність.

По-друге, завдячуючи екстремізму політичних опонентів у боротьбі з привидами комунізму, а також іншим радикально-агресивним проявам українських ультра-націоналістів, яких рупори від компартії України у своїй пропаганді змальовують у коричневих кольорах різної тональності й шельмують їх як найзапекліших ворогів комуністичних ідеалів, в основі яких лежить принцип суспільної справедливості, якої так прагнуть знедолені несправедливістю широкі верстви населення. Нашим українським ультра-патріотам, які є непідробними націоналістами, не вистачає поміркованості, щоб усвідомлювати й розрізняти ситуації, обставини, в яких необхідно проявляти рішучість і форсувати радикальні зміни, а коли треба утриматись від радикалізму, щоб не зашкодити загальній суспільній справі. А такою спільною справою є розбудова незалежної, унітарної, успішної, квітучої Української Держави, в якій би панували мир, спокій та благополуччя й радісно та щасливо жилося всім громадянам, «незалежно від їх раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища[1]»



Не лише справжнім українським націоналістам, що захищають і відстоюють своє українське єство та не пригнічують інакше єство, а й усім іншим патріотично налаштованим громадянам України, які прагнуть у цивілізоване майбутнє й не бажають повертатись у комуністичне минуле радянського зразку, варто усвідомити, що ідеологічна боротьба будь-якої вітчизняної політичної сили з комуністичними рупорами на тлі сучасних соціальних проблем і суспільної кризи приречена на програш. Вірогідність отримання перемоги в цій боротьбі приблизно така ж, як у дворової футбольної команди, що зголосилася зіграти з командою прем'єр-ліги на її полі.

З одного боку, це зумовлено тим, що жодна політична сила, яка потрапляла у провладну коаліцію, в тому числі й комуністична партія України, за роки її державної незалежності не продемонструвала реального утвердження суспільної справедливості. Але на відміну від інших політичних сил, компартія успадкувала козири радянської соціальної реальності, якими на сучасному тлі руйнації сільської місцевості та промисловості, тотального безробіття, соціальної незахищеності, системної корупції, державного рекету можна доволі ефективно впливати на свідомість і маніпулювати нею. Особливо тією свідомістю, яка затуркана й дезорієнтована брехнею, що звучить з інших партійних рупорів.

З другого боку, серед діючих партій і тих, що канули в політичне небуття, компартія найбільш досвідчена ідеологічна партія, яка спирається на колосальний досвід радянської пропаганди агресивно-наступального безапеляційно-брехливого характеру. Щоб переконатись в здатності такої пропаганди до промивання мозку й деформування свідомості та маніпулювання нею, немає необхідності заглядати в радянське минуле. Достатньо у цьому сенсі поглянути на результати антиукраїнської пропаганди, яку розгорнув російський тоталітарний режим у стилі радянської контрпропаганди. Такою агресивною пропагандою у свідомість системно й нахабно заганяється стільки всіякого чортополоху й чортів, що їх там неможливо ні виполоти, ні викурити. Тим паче, коли носії такої забур'яненої чи замуленої свідомості глибоко переконані в своїй правоті й не прагнуть та не докладають зусиль, щоб її очистити та прозріти. А нав'язані й укорінені в свідомості комуністичні ідеали взагалі набувають сакрального характеру. Затівати боротьбу зі світоглядними цінностями надзвичайно небезпечна справа. І не лише тому, що свобода світогляду захищена Конституцією України[2]. Нижче з'ясуємо, чому захист комуністичних ідеалів набуває фанатичного характеру на кшталт міжконфесійної боротьби.

Необхідно враховувати те, що формування свідомості під впливом комуністичної ідеології здійснюється приблизно таким чином, як формується релігійна свідомість. У свідомості, яка піддалась впливу комуністичної ідеології, з'являється те, у що людина починає вірити і з чим вона може навіть зв'язати своє життя. Наприклад, комуністична ідея як символ тотальної суспільної справедливості, у яку треба вірити й можна повірити. Моральний кодекс будівника комунізму як зведення, за аналогією біблійних заповідей, основних життєвих принципів, якими необхідно було керуватись у своєму житті радянській людині та зв'язати правильність цього життя. Комуністична ідеологія, як і інші ідеології, має свою змістовну й формальну атрибутику та атрибути, що піддаються сакралізації і мають сприйматись свідомістю як щось вічне та непорушне, на кшталт текстів Святого письма й священних предметів церкви. Червоний прапор є одним із таких священних атрибутів комуністичної ідеології, який в уяві людини, що вірить у комуністичну ідею, символізує справедливість і захист простої людини від поневолення та гноблення.

Далі звернемось до релігійної свідомості. Людина уявляє Бога як безсмертний дух, Абсолютну Особистість, верховну істоту, що стоїть вище всіх і позбавлена будь-яких недоліків, невидимо скрізь присутня, усе бачить і чує, приносить благо, утверджує справедливість. Людина звертається до Бога як до невидимої істоти, яка в її уяві має почути ці звертання. У своїх звертаннях до Бога людина висловлює сокровенні думки, сподіваючись на те, що Бог почує чи прочитає ці думки. У православ'ї такі звертання, як правило, опосередковуються через реальні священні предмети, зокрема ікони й тексти Святого письма. Коли людина, стоячи перед іконою, звертається через неї до Бога, то образ

на цій іконі відіграє роль посередника між нею й уявленим Богом. У такому акті релігійного ритуалу постає сакральна роль ікони як священного предмета.

Тепер уявімо на хвилику ситуацію, коли в церковний храм вриваються безбожники чи представники якихось супротивних релігійних вірувань і починають зривати й трощити ікони. Цей вандалізм хтось знімає на відео й потім через телебачення, Інтернет його демонструють широкому загалу громадськості. Чи потрібно далі уявляти, якої суспільної «слави» наживуть ті, хто влаштував такий церковний погром і здійснив наругу над священними предметами? І чи можуть розраховувати на толерантне відношення до себе й порозуміння з боку прихожан конфесії, яка постраждала від такої наруги над їхніми символами, ті суспільні (релігійні, політичні, партійні, громадські) сили, представники яких чинили цей вандалізм? Зрозуміло без коментарів, що ні суспільної слави, ні толерантності, ні порозуміння не можна досягнути вандалізмом.

Оскільки впровадженням суспільної справедливості жодна з українських політичних сил реально не переймається протягом періоду державної незалежності України, то у свідомості мільйонів знедолених громадян червоні прапори досі залишаються символами справедливості. Тому для таких громадян той, хто тримає у своїх руках червоний прапор, ототожнюється з борцем за суспільну справедливість, а той, хто вириває з рук цей прапор – ворогом справедливості й тих людей, які страждають від несправедливості.

Таким чином, логіка викладеного вище виводить на певні узагальнення та пропозиції. Деякі з них будуть рефреном, оскільки вони не лише не втратили своєї актуальності з часу виходу в світ попередніх публікацій автора, а навпаки, стали ще більш нагальними й безальтернативними в тих реаліях, які переживає нині наша країна. Щоб вона залишилась єдиною й неділимою, необхідно здолати ціннісний розкол в Україні. Для цього не треба намагатись переробити іншого на свій копил. А треба прагнути зрозуміти іншого. І в цьому розумінні знаходити для себе пояснення: чому той інший не такий як ти. Віднаходити в такому поясненні аргументи й підстави, якими можна було б не звинуватити, а виправдати іншого за не зовсім таке ставлення до соціальної дійсності й життя, яке є в тебе. Якщо ми, громадяни України, самі між собою не порозуміємось й не примиримось, то хтось за нас цього, тим паче, не зробить. В умовах суспільної кризи на ґрунті нестиковки цінностей, коли ворогами й зрадниками українського народу повсякчасно розпалюється й провокується ворожнеча між громадянами України, життєво важливо зберігати терпимість і виявляти толерантність саме представникам титульної нації і в першу чергу її провідникам. Зараз радикалізм, який може бути трактований як посягання на інакше мислення та ущемлення інтересів національних меншин, на руку українофобам і запеклим ворогам державної незалежності України.

Подолання ціннісного розколу між населенням України, який відбувається на розбіжностях цінностей, що були зумовлені історично, географічно, політично, економічно, культурно в минулому, можливе на основі суспільного консенсусу, й у першу чергу в політичній сфері України, ініціатором і гарантом досягнення якого має виступити українська держава як політичний і основний суспільний інститут. Але подолання лише цього ціннісного розколу не гарантує консолідації сучасного українського суспільства та його успішного розвитку, оскільки воно зависло на тривалій період в стані аномії. Затримка перехідного суспільства в стані аномії, коли нових цінностей, у які б можна було повірити, люди не знаходять у соціальній дійсності, де проходить їхнє життя, а старі, за відсутності нових, цінності не відмирають – надзвичайно загрозливий стан для такого суспільства. Чим довше суспільство буде затримуватись у такому світоглядно знеціненому стані, тим тяжчим стає його морально-психологічний стан, з якого надзвичайно складно виходити, щоб таке суспільство оздоровити. Годі й говорити про консолідацію суспільства, у якому мільйони громадян живуть спогадами про минуле, інші, розчарувавшись в усьому, впали в соціальну апатію, що тяжіє до депресії, а ще інші начхали на будь-які цінності та у першу чергу на доброчесності й зривають мить, живуть одним днем, а про завтрашній не згадують [14].

Неодноразово обдурений народ стає деморалізованим і зневіреним. Український народ сімдесят із лишком років дурила комуністична влада світлим майбутнім, яке щоразу віддалялось, мов міраж у пустелі, і вже два десятиліття поспіль дурять популістськими передвиборчими гаслами так звані партійні суб'єкти, які від виборів до виборів усе з більшою несамовитістю рвуться у владу й до влади і з кожним разом вдаються до ще більших хитромудрощів у тому, як обшахрувати цей народ. Ідеологічними засобами, голою пропагандою такий народ не піднімеш. Для того щоб народ вийшов зі стану аномії та зневіри, потрібні не балачки, а конкретні дії й справи, які своєю матеріалізацією в соціальній дійсності змогли б відвернути свідомість від ностальгії за втраченим минулим і навести її до реального життя, яке проходить тут, а не десь в Америці, і зараз, а не в міражному майбутньому, що зазвичай малюється ідеологічними фарбами. І досягнутим успішним сьогоденням вселити віру в кращий завтрашній день.

Шлях виведення суспільства зі стану аномії пролягає через подолання відчуження влади від народу, через повернення довіри до влади з боку пересічних громадян, які знаходяться за межами владних структур. Для того щоб це відбулося, необхідно демонополізувати політичну й економічну сфери сучасного українського суспільства, здолати в ньому деструктивні та небезпечно руйнівні для України й народу кланово-олігархічні протекціонізм і лобізм, які заблокували не лише розвиток середнього класу як базису демократії і здорової цивілізованої конкуренції, а й будь-які паростки демократії та правової держави й громадянського суспільства. Розв'язання цієї інтегральної проблеми, яка блокує вихід сучасного українського соціуму із системної суспільно-політично-економічної кризи, залежить від громадянського і політичного волевиявлення та світоглядної компетентності сучасних можновладців, державних діячів і політиків, які володіють реальною владою в Україні.

Після нинішньої революції на майдані, необхідно щоб відбулась світоглядна революція в свідомості. Необхідність такої революції нагальна. Досвід народної революції 2004 року показав, що можновладці, які тоді з рук народу отримали державну владу, зрадили його так брутально і цинічно тому, що не виявили громадянської і політичної волі підняти над меркантильністю ховрашиного світогляду і залишились у полоні окопнопакувальної свідомості й продовжили нищівно трощити урожай суспільної ниви на корені та розтягувати його в свої нори й персональні окопи, відгородившись від народу високими мурами. Такою зрадою тодішні політики, які рядились в одежі моралі й добра, щоб заволодіти суспільною владою, не лише згубили довіру народу до влади, а й украли віру в мораль і добро та справедливість. Це не спокутний гріх як перед Богом, так і людьми.

В чому ж полягає сутність світоглядної революції? Виходимо із смислу, який позначає слово «революція», й визначаємо, що світоглядна революція – це кардинальна зміна цінностей, які лежать в основі світогляду людини й якими вона керується в баченні, сприйнятті, розумінні й відношенні до навколишнього світу. Суспільна влада є невід'ємною складовою цього світу. Той, хто розглядає й використовує суспільну владу як засіб панівного вивищення над іншими співгромадянами та особистого збагачення, керується цінностями, які не відповідають ні соціальному статусу суб'єкта влади, ні суспільній ролі, яку той повинен виконувати за своїм призначенням. Таку ціннісну невідповідність владного суб'єкта займаному статусу логічно кваліфікувати як його світоглядну некомпетентність. Що ж може спонукати до кардинальної зміни світогляду сучасних українських можновладців, який би зміг підняти їх над їхніми меркантильними інтересами заради служіння суспільним інтересам, які в першу чергу полягають у створенні рівних можливостей громадянам України в продуктивній реалізації їхніх особистостей? Адже, саме від їхньої відповідної громадянської позиції та волевиявлення визначально залежить кардинальна зміна реальних суспільних відносин в бік наближення їх до фундаментальних положень і вимог Декларації прав людини та Конституції України.

Історія людства свідчить, що багаті ніколи не поспішали ділитись своїми статками з незаможними й бідними. А навпаки, в будь-який спосіб прагнули їх визискувати й

обшахровувати для свого подальшого збагачення. Тому апелювання до суспільної моралі й совісті багатих, якщо й не буває за певних обставин зовсім марним, то, як правило, виглядає наївним і утопічним дійством. Принаймні в даному контексті це буде сприйматись саме так – наївно й утопічно. Полишимо суспільну мораль на совісті можновладців усіх часів і народів, а не лише наших доморощених. І окреслимо можливі варіанти цілком прагматичних мотивів, що могли б спонукати українських можновладців бути світоглядно здатними запроваджувати реальну демократію й утверджувати правову державу в Україні. Здоровий глузд і логіка підказують, що таку мотивуючу роль у зміні світогляду можновладців на ліпше майбутнє для них, а заодно й для українського народу могли б зіграти наступні чинники:

- пов'язування ними не лише свого майбутнього, а й життя своїх нащадків з Україною як незалежною Державою;
- усвідомлення ними того, що ні вони, ні їхні нащадки не зможуть бути вічно в суспільній владі;
- усвідомлення ними того, що як їм, так і тим паче їхнім нащадкам, раніше чи пізніше доведеться жити за писаними й запроваджуваними ними законами в суспільне життя України;
- усвідомлення ними того, що, якщо вони не скористаються своїм перебуванням при владі чи можливостями контролю над нею й не змінять систему суспільних відносин таким чином, щоб вона заблокувала й більше не допускала того, щоб одні громадяни в суспільстві жили за неписаними правилами корпоративної суспільної знаті, а інші за писаними законами для пересічних громадян, то в разі вибуття з владних структур або втрати контролю над ними, їм чи їхнім нащадкам доведеться надзвичайно суцужно жити й виживати в такому суспільстві без запроваджених в ньому загальних для всіх норм співжиття;
- усвідомлення ними того, що з втратою Української державності, вони прирікають себе й своїх нащадків на політичне небуття й забуття та холопсько-холуйське служіння тому державному утворенню, яке асимілює український соціум, причому (в сучасному глобалізаційному процесі) назавжди.

Названих чинників, як на наш погляд, достатньо для того, щоб з оптимізмом дивитись на краще суспільне майбутнє українського народу та успішне утвердження історичної Української державності. Адже в них проглядається суцільний прагматизм і вигода, причому в першу чергу не скільки для пересічних громадян, яким матеріально вже нічого втрачати, як для можновладців, яким є що втрачати з вибуттям із владних структур чи втратою контролю над ними або з втратою Державної незалежності України. Не побачити цю вигоду може хіба що незрячий. Коли ж цього не бачать можновладці, це може свідчити або про їхню світоглядну короткозорість і відсутність далекоглядного прагматизму, або про брутальний цинізм, з яким вони використовують Україну як полігон для власного збагачення й ніяким чином не пов'язують ні своє майбутнє, ні тим паче майбутнє своїх нащадків з українським суспільством.

У зв'язку з цим хотілося б побажати світоглядно короткозорим якомога швидше прозріти. А тих, хто прагне урвати побільше для себе шляхом подальшого пограбування й гноблення українського народу та накивати п'ятами з України, варто застерегти від такої цинічної легковажності. І ось чому.

На чужій землі серед не свого народу, українські можновладці будуть позбавлені суспільних почесностей та шанобливості, бодай і під пресом конформізму, які вони мають зараз. Вони там приречені, як мінімум, у першому поколінні переселенців, на суспільну меншовартість і зверхність до них. До них там ставлення як до грошових мішків. Навіть від тих, хто їх обслуговує, запобігливо посміхаючись та кланяючись не їм, а їхнім грошам, якщо ті, хто обслуговує, є корінними громадянами цієї країни. І «косить бабки» у такий спосіб, як наші можновладці звикли це робити в Україні, у демократичних і правових державах ніхто їм не дозволить. Дехто вже дременує із багатьма награваними мільйонами з України. Ну й що із цього вийшло? На батьківщині був поважною суспільною особою, а там, за кордоном, чи навіть за океаном, перебився на біологічну машину споживання, травлення та утилізації

продуктів харчування. Нехай ці харчі найліпші та й відхоже місце зроблене із чистого золота, але ж на результат це не впливає. Тож чи варто заради багатства зраджувати Батьківщину й прирікати себе на такий результат?

Якщо ж Батьківщина в розрахунок не береться, оскільки патріотизм і вірність є духовними цінностями, якими доводиться нехтувати, коли зрада стає стилем життя, що прокладає найкоротший шлях до матеріального збагачення, тоді все рівно виникає питання стосовно логіки й смислу життя як такого. Хоч круть, хоч верть, але логіку не можна обдурити. Отже, і знехтувати нею теж не можна. Її можна лише порушити, тобто втратити. Утрата логіки – це, у певній мірі, втрата здорового глузду. Смислом власного (не чужого) життя можна знехтувати. Але ж не можна, коли духовні цінності в розрахунок не беруться, ще й порушувати логіку марнославства багатіїв, яка полягає в тому, що після набуття багатства їм кортить отримати суспільних поважних статусів, визнання й слави. Хіба можливо досягти такого визнання й тим паче слави в суспільній ізоляції, на яку себе прирікають ті, хто тікає зі своєї Батьківщини заради збереження накопиченого багатства? Цілком очевидно, що логіка при цьому втрачається. А в чому ж тоді полягає смисл? Невже в досягненні того ж таки результату в споживанні, травленні та утилізації харчів? Але за такий результат замість визнання, пошани й поваги в суспільстві, світлої історичної пам'яті свого народу, отримується лише одна «винагорода», ім'я якої ганьба...

На відміну від учених, спортсменів, тренерів, музикантів, співаків, диригентів, акторів, режисерів, художників та інших митців, а також інженерів, кваліфікованих робітників, рівень професіоналізму яких дозволяє їм реалізуватись і бути самодостатніми в чужих країнах, політики позбавлені такої можливості. Не серед свого народу, в чужій державі стати політиком за одні лише гроші неможливо. Треба бути непересічною особистістю, щоб цього досягти. Хоча б таким, як А. Шварценеггер, який подбав не лише про розвиток своїх м'язів, а й власного інтелекту та опанував культурою людської поведінки й оволодів державною мовою тієї країни, де він вирішив зробити свою життєву кар'єру.

Вибуття з політики – це політичне небуття й забуття, тобто політична смерть. І цим усе сказано. Якось довелось одного разу почути, коли колишній республіканський керівник радянського періоду з розпачем зізнався, що для нього найстрашніше на пенсії, коли мовчить квартирний телефон. Для того щоб не лякала політична чи керівна нікому непотрібність, потрібно знаходити себе в інших, крім політичної та керівної діяльності, справах. І бути здатним робити ці справи. Поза політикою, поза владою колишній політик чи керівник мусить шукати для себе інше амплуа, щоб реалізувати свій особистісний потенціал. Наприклад, американські президенти та інші політики не під час виконання, як це робиться у нас, а після складання своїх повноважень, коли покидають політику, переймаються облаштуванням ранчо, пишуть мемуари, захоплюються філантропією, меценатством, колекціонуванням тощо.

Показовим у сучасному контексті тотального розграбування України шляхом захоплення її держави як засобу для власного збагачення та військової агресії з боку Росії є приклад вірцевого альтруїстичного служіння своїй нації, що залишив в історії людства та своєї країни Гаррі Трумен, який вісім років поспіль очолював США у найтяжчий переломний для всієї світової цивілізації час і зміг вибудувати адекватне силове протистояння радянській імперії та її сателітам, що вберегло людство від третьої світової війни у XX столітті. За це радянська пропаганда охрестила його автором доктрини холодної війни та найзаклятішим ворогом Радянського Союзу. Ще до свого президентства, будучи найбільш тогочасним сенатором, Г. Трумен продемонстрував надзвичайну чесність та непідкупність, «коли він очолив спеціальну комісію Сенату США, так звану Комісію Трумена, яка контролювала ефективність витрат з державного бюджету на озброєння. Адже ще 1939 р., за два роки до вступу Америки у Другу світову, було запроваджено масштабну державну програму переозброєння країни. І недобросовісні постачальники, за потурання нечистих на руку урядовців, нахабно завищували ціни на все необхідне для армії, авіації та флоту. Комісія

Трумена поклала цьому край (або принаймні дуже істотно обмежила розкрадання) і змогла заощадити для держави колосальну суму – 15 мільярдів доларів. [12]»

Погодьмось, що таке ставлення політика до витрачання суспільних коштів видається майже фантастичним на фоні системної корупції, яка була вибудована державною вертикаллю в Україні й передбачала так звані «відкати» привласнення майже 50% бюджетних коштів при державних закупівлях. Зрозуміло, що якби Г. Трумен чи подібний йому політик зі справжнім державницьким світоглядом якимось чином потрапив у таку системну корупцію і з позицій свого статусу був би безсилим зламати таку систему, то йому б не вдалося зробити такої економії державних коштів, як це стало можливим в американській державі. Адже кримінальна система влади абсорбує в своїх структурах суб'єктів з кримінальним світоглядом. Той, хто не сповідував чи не сповідує цінності кримінального світу, змушений не йти в таку владу або покинути таку систему влади, або прилаштуватись до неї, пасивно чи активно потураючи тому, що вона коїть.

Пасивне потурання кримінальній владі – це конформізм заради виживання чи власного благополуччя й до певної міри збереження своїх цінностей у кримінальному оточенні. Активна ж участь в такій системі засвідчує про перехід на сповідування цінностей системи та співучасть у злочинах, які творить кримінальна система влади. Те, що Україна увійшла до найбільш корумпованих країн світу, є наслідком системного характеру, причиною якого стало захоплення держави й використання її для власного збагачення тими, хто її захопив. Не зламавши такої системи, годі сподіватись на подолання корупції. Тому цілком логічно український народ вийшов на Майдан зі справедливою вимогою до можновладців-казнокрадів України повернути йому державу, яка б служила всім, а не купці обранців, що захопили її. Конституційний устрій США напрочуд вдало збалансував у них демократію, яка страхує їхню державу від подібної узурпації влади та запровадження системної корупції.

Г. Трумен після восьми років президентства найбагатшої країни світу, не маючи власного ранчо, «повернувся в місто Індепенденс, штат Міссурі, де мав старий будинок, якому, за словами одного з його друзів, «розсипатися не дозволяла лише свіжа біла фарба, що нею його покрили перед поверненням президента». І тут з'ясувалося, що Трумен не має ніяких заощаджень, і єдиним джерелом його доходів є пенсія ветерана Першої світової – 112 доларів 56 центів на місяць. Пенсій же для колишніх президентів, сенаторів і судів американські закони тоді не передбачали. Чимало великих корпорацій, намагаючись з іміджевих міркувань пов'язати себе з ім'ям колишнього лідера нації, пропонували екс-президентові посади-синекури з високою платнею і без жодних обов'язків. Проте Трумен «із принципу» відхилив усі пропозиції. Близько двох років екс-президент і його вірна Бесс жили більш ніж скромно, беручи невеликі суми в борг. І лише 1955 р., коли Трумен завершив свої мемуари, які стали бестселером, і отримав 670 тисяч доларів гонорару, сім'я зажила життям забезпеченого середнього класу. Перші 12 років після своєї відставки, доки дозволяло здоров'я, Трумен проводив повний робочий день в офісі бібліотеки свого імені, яку він заснував у Індепенденсі. [12]»

Цей приклад альтруїстичного служіння своїй нації і державі не лише показовий, а й повчальний у моральному вимірі, особливо з огляду на кризову ситуацію, в якій нині перебуває Україна, що стало наслідком її тотальної руйнації внутрішніми й зовнішніми ворогами, які цинічно рядилися й продовжують рядитися в моральні одежі її відданих патріотів та доброзичливців. Внутрішні «патріоти» використовували владу в Україні як свою власність, а зовнішні «доброзичливці» силоміць проти волі українського народу весь час прагнуть загнати його в «земний рай» так званого «руського міра». Зараз «братерські обійми» цього «міра» розверзлися для українців війною. Цей «рай» слов'янського братерства протиставляється американському джерелу усіх мислимих і немислимих форм земного зла. Провідники й проповідники «руського міра» звинувачують США в усіх смертних гріхах, але чи не найбільше – в користолобстві й прагненні до збагачення та бездуховності, оскільки це суперечить православній доктрині. На тлі таких звинувачень зовсім нелогічним видається захист провідниками й проповідниками «руського міра» kleптоманів-казнокрадів української

держави, які під натиском народної революції і страхом відповідальності перед українським народом хутко покинули територію України. Росія не лише надала їм притулок, а й розв'язала війну проти українського народу, позиціонуючи тим самим себе захисником антинародного корупційного режиму влади.

Для того щоб переконатись у подвійності моральних стандартів провідників і рупорів «руського міра», варто порівняти непідробний, щирий альтруїзм Гаррі Трумена, який жив за державний пансіон президента США, з тим, як у цьому сенсі користувались державною владою українські можновладці, особливо останньої каденції, що перетворилась на тотальне пограбування України та її народу. Свідченням того, що вітчизняні можновладці жили не на одну державну зарплату, є знекровлена економіка країни, порожня державна казна, їхні розкішні палаци й маєтки та мільярдні й багатомільйонні суми на зарубіжних рахунках. Адже не на накопичення з державного пансіону, який вони мали на своїх політичних і державних посадах в Україні, дехто з них платив по чотириста з лишнім тисяч рублів за добу проживання в люксових апартаментах московських готелів та купляв маєтки під Москвою за декілька десятків мільйонів доларів США після втечі з України.

**Висновки та рекомендації.** Отже, для блокування дезінтеграційних процесів в суспільстві Україні необхідно здолати ціннісний розкол, який вже призвів її до втрати цілісності, та вийти на цивілізований шлях розбудови правової держави й утвердження стійкої демократії, що є безальтернативною запорукою запровадження суспільної справедливості, яка полягає у створенні рівних можливостей для реалізації особистості, незалежно від раси, національності, статі, мови, політичних та релігійних переконань, соціального походження, майнового, станового чи іншого становища.

Оскільки ескалацію ціннісного розколу в Україні детонувала пропорційна система виборів, яка спочатку призвела до територіального електорального поділу населення за ціннісними орієнтаціями, а потім до політичних протистоянь цих електоральних груп під проводом супротивних політичних партій, які гуртували своїх прибічників під гаслом охлократичного штибу «Наших б'ють!», необхідно заблокувати руйнівну дію такої системи.

Не скасувавши таку ганебну систему, що не лише спотворює, а й по суті скасовує демократію, годі й думати, а не те, що сподіватись на системне одужання нашої держави як інституту влади, що в новітній історії українського соціуму є основним джерелом чи рецидивом його соціальних хвороб.

Задача правників професійно розробити альтернативний механізм виборчої системи, який би виключив такі чи подібні рецидиви соціальних хвороб, що мають системний характер. Автору залишається, спираючись на логіку і здоровий глузд, описати сутність такого очевидного механізму, який дозволяє не повертатись до мажоритарної системи й не відмовляти від пропорційної системи виборів народних депутатів.

Всі чотириста п'ятдесят депутатських мандатів мають виборюватись персонально в мажоритарних округах представниками партій, які зареєструвались на виборчій перегоні. До виборчих перегонів не повинні допускатися політичні сили як окремі суб'єкти виборчого процесу, якщо вони не виставили хоча б в один мажоритарний округ свого кандидата. В парламент мають увійти ті партії, які вибороли не менше п'ятнадцяти депутатських мандатів. В тих округах, де виграли представники партій аутсайдерів, проводиться другий тур виборів, в який допускаються кандидати від партій-фаворитів, тобто тих політичних сил, що подолали виборчий бар'єр у першому турі. Обрані депутати збираються у Верховній Раді під партійними знаменами тих політичних сил, які їх допустили до виборів.

Якщо в процесі роботи, комусь з депутатів заманеться чи доведеться з принципових міркувань перейти під інший партійний прапор або стати позафракційним, ця суперечність має вирішуватись не імперативним мандатом, а через повторні вибори у тому мажоритарному окрузі, де обирався даний депутат. Виборці цього округу мають вирішувати, хто правий: депутат, у якого з'явилися аргументовані підстави розірвати стосунки з партією, яка на його погляд, не виконує своєї передвиборчої програми, на базі якої гуртувались кандидати у нардепи, чи партійний лідер фракції, який справедливо

апелює до виборців щодо цього депутата, що зрадив партію, яка привела його через вибори в парламент. На такі перевибори мають право виставляти своїх кандидатів всі партійні суб'єкти, які ввійшли до складу Верховної Ради України діючого скликання.

Коли виборці підтримають і вдруге оберуть, тепер уже як представника іншої політичної сили чи позафракційного, цього самого депутата, або буде обраний кандидат від третьої політичної сили, що скористалася такою нагодою, то партія, від якої цей депутат відійшов, втрачає одне місце у Верховній Раді. Якщо ж виборці не переоберуть цього депутата, за цим має наступати реальна політична відповідальність – втрата депутатського мандату й відлучення від політичної діяльності та роботи в будь-яких органах державної влади на тривалий (від десяти років і більше) такого політика, що зрадив своїй передвиборчій позиції. Це має розцінюватись як фальшування виборів з усіма наслідками відповідальності. Таким чином запроваджується реальна політична відповідальність суб'єктів політичної діяльності перед народом, а не перед імперативним мандатом як інструментом суб'єктивної волі керівника депутатської фракції.

Концептуальна модель такого механізму має застосовуватись у формуванні представницьких органів влади й на нижчих рівнях: обласному, міському, районному, селищному, сільському. На місцевих рівнях такий механізм політичної відповідальності має бути більш дієвим, оскільки депутати у своїй діяльності безпосередньо підзвітні своїм виборцям. Крім цього місцеві перевибори легше, дешевше і оперативніше організувати та провести.

Є очевидними переваги такої змішаної виборчої системи в порівнянні з нині діючою.

По-перше, така система поєднає як колективну ( окремої партії чи блоку партій), так і персональну політичну відповідальність представників партійних суб'єктів, що обираються в мажоритарних округах, перед українським народом в цілому та перед конкретними виборцями зокрема.

По-друге, партійні суб'єкти політичної діяльності змушені будуть збирати під своїми прапорами не лише багатих, рідню, друзів, челядь партійних босів та їхніх патронів, а й компетентних кандидатів в депутати, які б були спроможними вибороти персонально якомога більшу кількість мандатів для партії, що заявляє про свою готовність взяти політичну відповідальність за успішний розвиток суспільства й поліпшення добробуту широкого загалу його громадян. Якщо серед партійних корпорацій буде бракувати компетентних, конкурентоздатних суб'єктів, за таких умов виборчої системи партії мотивуються до пошуку кандидатів серед тих громадян, які репрезентують власне український народ.

По-третє, ця система заблокує ціннісне протистояння регіонів, ліквідує поділ України на партійні вотчини, а також на своїх і чужих та зшиє й прошиє партійним плюралізмом всю територію та її народ, оскільки в усіх без виключення мажоритарних округах перед місцевими громадянами постануть реальні, тобто живі кандидати від усіх партій, а не коти в партійних мішках та портрети партійних лідерів з популістськими партійними гаслами, як це є до сьогодні. Можна не сумніватись, що за умов, коли вибори не будуть фальшуватися та здійснюватися під тиском адміністративного чи інших ресурсів, в регіонах, які зараз набули стійкого однопартійного зафарбування, будуть обиратись депутатами кандидати від інших партій, в тому числі й політичних опонентів.

По-четверте, ця система має оптимізувати багатопартійність на наших теренах через унеможливлення допуску до політичної діяльності, як самостійних суб'єктів, партій-фантомів. Адже не секрет, що у нас зареєстровано багато партій, які будуть неспроможними виставити по 450 кандидатів на здобуття депутатських мандатів, оскільки в їхніх лавах немає навіть такої кількості реальних членів партії. За такої системи вони змушені будуть або об'єднуватись з іншими політичними силами, або сходити з політичної арени. В той же час малі партії, які згуртують під своїм прапором достатню кількість представників справжньої (за критеріями необхідної компетентності, світоглядних цінностей, моральності, принциповості, суспільної відповідальності тощо) національної еліти, здатні будуть за умов



прозорих виборів успішно конкурувати з кандидатами від партій-гігантів. За таких умов виборів вживу й локально перед конкретними виборцями, а не віртуально й глобально через покриття всього соціального простору держави інформаційним зомбіюванням масової свідомості народу, відпаде необхідність у колосальних затратах на політичну рекламу, що є зараз нездоланим бар'єром для невеликих партій, які не мають розкрученого бренду. Це завжди залишатиме шанси для свіжих політичних сил, які здатні будуть створювати альтернативу консерватизму, догматизму, застою й деградації нашого політичного інституту влади.

По-п'яте, реально конкуруючий партійний плюралізм через динаміку та взаємний контроль суспільного життя на місцевому рівні убереже регіони України від ескалації в них тоталітаризму, що сформувався в суспільних відносинах місцевої влади та знаті з пересічними громадянами.

Все це в кінцевому рахунку має стати запорукою того, щоб Україна вбереглась від розколу й утрати соборності та державності й чергового падіння в провалля тоталітаризму.

#### **Список використаних джерел:**

1. Загальна Декларація прав людини.
2. Конституція України.
3. Андреева О. Російські міфи про Україну / О. Андреева // Віче. – №12. – 2009. – С. 2-5.
4. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. – К.: ТОВ <<Атлант ЮЕМСі>>, 2005. – 498 с. – Бібліогр.: с. 499-502.
5. Горбулін В.П. Без права на покаєння. – Харків: Фолио, 2009. – 379 с.
6. Дзюба І.М. Україна у пошуках нової ідентичності: ст., виступи, інтерв'ю, памфлети / Вступ. слово М.В. Поповича. – К.: Україна, 2006. – 848 с.
7. Журавський В.С., Михальченко М.І., Михальченко О.М. Корупція в Україні – не політика. Монографія / В. Журавський, М. Михальченко, О. Михальченко. – К.: Фенікс, 2007. – 408 с.
8. Костирев А.Г. Ціннісна комунікація як умова консолідації української нації / А.Г. Костирев // Політичний менеджмент, №5, 2007. – С. 105-116.
9. Мадін М.Н. Подолання розбіжностей у поглядах Схід-Захід України (Регіональні особливості, політичний сепаратизм.) / М.Н. Мадін // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Сер. «Питання політології». – 2008. – №796, вип. 11. – С. 68-73.
10. Михальченко М.І., Самчук З.Ф. Україна доби межичасся. Близькість та убозтво куртизанів / Дрогобич: ВФ «Відродження». – 1998. – 288 с.
11. Михальченко Микола Іванович. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. – Дрогобич: ВФ Відродження». – 2004. – 488 с.
12. Підлущкий О. Гаррі Трумен: головнокомандувач холодної війни / Олекса Підлущкий // Дзеркало тижня. – 2014. – 15 лютого. – №5 (151).
13. Політична ситуація в Україні: кризові тенденції та шляхи їх подолання: (2007 – вересень 2008 р.): [зб. аналіг. мат-лів] / За ред. В.М. Яблонського. – К.: НІСД, 2009. – 108 с.
14. Рябченко В.І. Аномія в українському соціумі: соціально-філософський аспект проблеми / В.І. Рябченко / Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. Наук. праць / Вип. 57. – с. 78-85.
15. Рябченко В.І. Мова як засіб творення соціальної дійсності: Світоглядно-просвітницьке видання. – К.: Фітосоціоцентр, 2011. – 244 с.
16. Рябченко В.І. Механізм ціннісного розколу між населенням Сходу й Заходу України: як це робиться й кому це вигідно / В.І. Рябченко // Вища освіта України. – №2, додаток 1. – 2013. – С. 401-421.

17. Святе письмо Старого і Нового Завіту. Мовою русько-українською. Перекл. П.О. Куліша, І.С. Левецького, І. Пулюя. – К.: Видавництво "Рада", 2000, – 825 + 249 с.
18. Таран В.О. Перспективи української державності в контексті україно-російських відносин / В.О. Таран // Гуманітарний вісник ЗДІА. Філософія. – 2012. – №51. – С. 65-73.
19. Таран В.О. Сучасне українське державотворення та російський ідеологічний фактор. / В.О. Таран// ВІСНИК Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Філософія. Політологія. – 2012. – №106. – С. 50-54.
20. Хмелько В. Через що політикам вдається розколювати Україну / В. Хмелько // Дзеркало тижня. – 2006. – 24 червня. – №24 (603).